

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Vrednik: Dr. Janez Krizostom Pogačar.

№ 15.

V Četertik 12. Maliturna.

1849.

Visokočastljivimu

Gospodu Gospodu

JOŽEFU HEHENBERGERJU,

glavniga mesta fajmoštru in stolnimu korarju,

v spominj stoletniga čiščenja Svete Glave Jezusa Kristusa v mestni farni cerkvi svetiga Ilia v Celovci in v znamenje spoštovanja na dan veseliga obhajanja petdesetiga leta Njegoviga duhovstva.

26. Sušca 1849.

Zvonov glasovi praznično donijo,
Veselo od vsih strani ljudje hitijo,
K' nar lepši cerkvi gre pobožna čeda,
De dveh pastirjev slavne krone gleda.

Veliki dvojni praznik se praznuje,
De sto že let preteklo je, spomnuje,
Kar smert v Celovci grozno je morila,
Ker kuge strup po mestu je razlila.

Pred krono s ternja spleteno klečijo
Ljudi, k' je Bog jo nosil, in molijo:
Odpusti Bog! — in glej, Gospod jih čuje,
Zastonj ne prosi, kdor v Boga veruje.

Duhovna brati pred altar peljajo,
Lasi že srebrobeli glavo obdajo,
Zasluzb starosti krona čelo ovije,
K' se kroni božjiga Sinu odkrije.

Zdaj klekne starček, kateri petdeseto
Ze v božjim vinogradu služi leto,
Povzdiga roke, iskreno zdihuje:
Naj čedo Svojo Bog od zla varuje!

Pastir je dober bil: če se v pušavi
Zgubila ovca je, se hitro spravi,
Poiskat jo, rad najdeno objame,
In jo domu grede na rame vzame.

Ki serca skrite rane so odkrili
Tolažbo so od Njega zadobili;
Z hinjavci vender znal je ojster biti,
Ako se niso dali spremeniti.

Zatorej Vsi iskreno Te častimo,
Ter blagoslov od zgoraj Ti želimo,
Naj vse britkosti Tebi Bog odverne
In žalost naj v minulost se zagerne!

Nej Tvojih dni število se naraša,
To je mestnjanov, to je prošnja Naša,
Zakaj, ker Tak Pastir ovčice vlada,
Tam bati ni se, de njih vera pada, **Jožef Kelič,**
bogoslovec.

Pozdravljenje družbi svetiga križa.

Bodi pozdravljena mila zvezda na nebu Slo-
venije, zgodnja danica lepši cvetečiga cerkveniga
življenja: — družba s. križa! Bodi pozdravljen
ti presveti križ, na katerim je Izveličar naš ter-
pel in umerl, pred katerim se vklanajo vse kolena
v nebesih, na zemlji ino pod zemljo, na kteriga
je Kristus z lastno kervjo zapisal: V tem znam-
nji bote premagali! — Ja, premagali bomo,
bratje in sestre moje! v tem ni dvombe; ali le ni-
kar se ne mudimo, objeti ta presveti križ in v živo
zavezo s tistim stopiti, ki z razpetimi rokami na
njem visi, perpravljen tudi nas objeti in v svojo
obrambo vzeti, če se le bližamo!

Žalostne čase smo doživeli! Grozovitno se do-
polnujejo dones besede Kristusove: „Prostorne
so vrata in široka je pot, kiv pogubljenje
pelja, in veliko jih je, ki po njej hodijo.
Kako tesne pa so vrata in kako oska je
pot, kiv življenje pelja, in le malo jih je,
ki jo najdejo“. Mat. 7, 13—14. Vse truši ino
dere po široki cesti pogubljenja za kervavim rude-

čim banderam peklenškiga sovražnika, na katerim zapisano stoji: Napuh! razvujzdanost! samogoltnost! — Vse se tere in sili, poslušati aposteljne in pridigarje njegove, ki učijo: „Kaj se bote pred drugimi perklanjali? Gosposke, kralji in cesarji niso več, kakor vi; — vsi smo enaki in sami svoji! — Svobodni smo in delati smemo, kar nam je drago! — Vživajmo veselje tega sveta, dokler smo živi; enkrat nas ne bo, zdaj ga vživajmo! — Če nimamo sami, pa svojim bogatim sosedom vzemimo; ni pravično, de eni več imajo ko drugi, ker smo si vsi enaki!“ — In grešne derhali vriskajo od veselja, slišati tako sladko pridigo in grejo s plesam in petjem peklenškemu breznu naproti! —

Jezus pa nebeški Kralj in Izveličar naš, s ternjevo krono na glavi in s težkim križem na rami, na oski stezi proti nebesam stoji, in na belim banderu, ki ga v rokah derži, se zapisano bere: Terpljenje! zatajevanje! pokora! — Ah, ali te besede zagledati, se vse nevoljno proč oberne in na široko cesto pogubljenja hiti! Le malo, malo se jih najde, ki bi se v lepo procesjo združili, romat za nebeškim pastirjem po ternjevi poti s. križa proti nebeski domačii! —

Bodi tedej serčno pozdravljena družba s. križa! sladko upanje moje, de boš krepko pomagala, zmotene na pravo pot nazaj napeljavati, še stojčče pred padcam obvarvati, in združiti vse zveste sine in heere s. cerkve v mogočno vojsko pod banderam s. križa, de branimo s. cerkev, ki donasnje dni v tolikih stiskah zdihuje, in varjemo s. vero, de ne onemaga in ne ugasne med nami!

Zares zadnji čas je že, in očitna nevarnost nas sili, de tudi mi za svojimi brati po drugih dezelah ne zaostanemo in sveti vojski perstopiti se ne mudimo! Dela, ki se odlagati že več ne da, in ki ga posamezni opraviti nikakor ne moremo, čaka že družbo veliko; takaj opomnimo le nekoliko.

Vidni namestnik Kristusov in s. cerkve poglavar, Rimski papež so mogli v temni noči, svojo čast zatajevaje, iz sedeža s. Petra pobegniti. Kervavi smerti ubežati, so mogli tudi kardinali, njih svetovavei, s spremenjenim oblačilam po neznanih potah in temnih nočeh za njimi perbežati. Kakor so se nekđaj v se ajdovskim Rimu kristjani po podzemeljskih jamah skrivali, božjo službo opravljat, tako se morejo zdaj v katolškem Rimu katolški mašniki skrivati, si življenja svojiga ne svesti. Po cerkvenim premoženji na Rimskim, ki se je tudi iz milošne celiga keršanstva, ne Rimeam, ampak nam vsim v prid narastlo, de bi imeli s. Oče sebe in svoje služabnike s čem preskerbeti, de bi cerkev po celim svetu lepo vladati zamogli, so stegnili Rimski prekučneži svoje kervave roke in ga hočejo cerkvi vzeti, de bi zamogli kervavi punt naprej

gnati. Kadar so nekđaj ajdi Rimske papeže tako preganjali, so se po celim keršanskim svetu kristjani razjokali in niso jenjali od molitve in posta noč in dan, dokler se ni Bog spet svoje cerkve usmilil. Tudi zdaj so katolčani iz Belgije in iz Francozkiga s. Očetu denarno pomoč in tolažljivo pismo poslali, tako je tudi Dunajska duhovšina storila, in tudi po Nemškim se mi zdi, de se je tako pismo po nagibu družbe s. Pija napravilo. — Kaj smo pa mi dozđaj storili? Ali smo se tudi mi na glas razjokali, zvediti toliko žalostne novice? Ali tudi mi tako molimo in se postimo? Ali smo že tudi mi premilimu Piju tolažljivi list poslali, jim povedati, de jih ljubimo, de za nje molimo in de poprej ne bomo jenjali, dokler de Bog s. cerkvi spet mirú ne podeli in jih nazaj ne perpelje na sedež s. Petra? — V deržavnim zboru na Francozkim je za s. vero goreči poslanec, ne dukovskiga ampak deželskiga stanu, kteriga učenost in blagodušnost po celi Evropi sluje, grof Montalembert vlado nagovoril, de je s. Očetu pomoč ponudila, jih spet nazaj v Rim perpeljati. Ali mi nismo kar eniga poslanca imeli, ki bi bil serčno imel v deržavnim zboru kej takiga izgovoriti! Iz lastne volje so naš prežlahtni cesar veliko šumo (400.000 gld.) s. Očetu v pomoč poslali: ali bi še veliko več in z veseljem ne storili, ako bi jih mi z združenim glasam za to prosili? Pa na Slovenskim je še vse tiho in mertvo! Tam pa tam kaka goreča duša zdihuje; ali po samim se ne more nič opraviti, tu je združenih in velikih moči treba.

Pa kaj bomo dalječ okoli sebe gledali, sovražnika že pred hišo — že v hiši imamo! Poglejmo na naš rajni deržavni zbor. Zvunaj nekoliko mož po sercu božjim, kterih glas pa je bil glas vpijočiga v pušavi, se nam je zdelo, kakor de bi bili mi svoje poslance le zato v Kromeriž poslali, de bi cerkev obropali in v železne okove jo djali. Ne bo dolgo, bojo nove volitve za deželni in po tem za deržavni zbor pred durmi. Ali bomo zopet tako, kakor zadnjikrat volili? Bog vsemogočni nas obvari! Če se po pravici misliti more, de ljudje le tistiga za poslanca izvolijo, kteri je z njimi enake misli, kako bojo enkrat prihodnji narodi od nas sodili, kadar bojo brali, kake neverneže de smo volili! Treba je tedej, de skupej stopimo, med seboj se podučimo; poslance za prid cesarstva in za blagor s. cerkve enako vnete poišemo in volitev na nje naklanjamo, de ne bojo spet naši sovražniki zmagali, ki bojo gotovo spet sebi enako smet za poslance perporočili; sicer sami brusimo kervavi nož, ki ga mislijo sovražniki materi cerkvi v serce zabosti.

Sicer je cerkvi popolna svoboda v vsih rečeh podeljena, in dozđanje deržavo-cerkvene postave (in publico-ecclesiasticis) bojo tedej nehale. Ravno

zavolj tega bo pa, kar sklepanje zakonov, volitev cerkvenih predpostavljenih in oskerbništvo cerkveniga premoženja itd. zadeva, nove razmere in pogodbe vstanoviti treba. Zato je še veliko opravila in gotovo tudi še veliko bojev. Potrebno je tedej, de se v vsih teh rečeh med seboj podučimo, de bomo, ako bi treba bilo, tudi z lastnim glasam perzadevanje naših škofov podpirati zamogli, kakor so katolčani na Tirolskim že zdej lepo storili; dokler verni Lavantinske škofije lepe prošnje zavolj cerkvene svobode skorej nikjer niso podpisati hotli, ker se niso mogli v tej reči zadosti podučiti in so še premalo zbudjeni in vneti bili za čast in pravico s. cerkve; zaupamo pa, de bo združena moč to vse opravila, in ona bo — nepremagljiva! Posebno pa, kar šole zadeva, je v podstavnih pravicah le rečeno, de bojo duhovni v šolah le keršanski nauk učili; ali viši nadčevanje in vodstvo šol si vlada perhrani. Ker se ne smemo na vlado vselej zanesti, tudi s to postavo popolnoma zadovoljni biti ne moremo. Zakaj po tej postavi bi ne imeli škofje nobene pravice, bukve pregledovati, ki se bojo v šolah rabile, na perpravo šolskih učencikov gledati, in šolske učencike slabiga zaderžanja ali clo veri nevarne posloviti. V tej reči se bo tedej gotovo že v prihodnjim zboru novi boj vnel. Treba je zopet, de se med seboj podučimo, in de bomo perpravljani o pravim času, če bi potreba bila, z besedo in s pismam se pognati, ter pokazati, de smo s svojimi škofi ene misli. Če bi pa vse to nič ne pomagalo, se bomo vsak v svoji soseski krepko vperati mogli, de se nam zoper našo voljo slabi učenciki ne vsilijo, marveč taki se odpravijo. Ali na vse to še zdaj nismo perpravljani; smo še za vse cerkveno in božje veliko premlačni in prenemarni! Delo le na druge, na škofe, ministre in na cesarja otresamo, dokler po novi vladi sami tega storiti nemorejo; — mi pa dremljemo in spimo! Ali to ni nobeno spanje zdraviga človeka, ampak nevarno spanje za smert bojniga! Dokler pa spimo, sovražnik okoli hodi in seje luliko med pšenico.

Kakor katolčani drugod, tako tudi mi po Slovanskim in Slovanskim sploh spet svoje posebne sovražnike imamo. Le nikar se ne motimo in nevarnosti ne tajimo, ki je gotova! Husitska krivovera, ki je sto in sto let pod pepelam tlela, je od nekoliko ali od krivo zastopljene narodnosti, ali od napuha in slepote zapeljanih vpitnežev podpihana, po Českim spet žariti začela, in ako se ne motim, ji je jeka (jek, melik, odmelik) že tudi v sercu Slovenije odgovorila. Razpertje staroverstva pa po Hrovaškim veliko slabovernih in mlačnih katolčanov na eno pot vabi, ki nam ne dopade. Kdor ne veruje, naj le bere žalostne glase v Zagrebškim cerkvenim listu in naj

sodi! — Tako si človek tudi nar zlahtniši zdravilo lahko v strup spremeni! Tudi mila zvezda narodnosti zamore zapeljiva zvezda postati, ki praviga pota ne kaže! — Višej kakor narodnost stoji še katoličanstvo. V katoličanstvu se morejo vse narodnosti sniditi, požlahtniti ino pobratiti, to je poklic katolske vere, to je poklic človeštva: pa v katoličanstvu ne bo nobena narodnost zaterta. Tedej se nam tudi od te strani nevarnost bliža; in Bog obvari, de bi tako dolgo čakali, de sovražnik pride! Brali smo resnične besede v „povabi k družbi s. križa;“ „Ložej je sovražniku v naše kraje ubraniti, kakor ga iz dežele potisniti. — Kaj pojdeš še le soseda klicat, kadar ti bo že sovražnik na pragu? Prepozno bo, še skozi vrata ti dal ne bo, in te deržal v svoji oblasti.“ — Treba je tukaj obširniga in globokiga podučenja. Zdej ne shajamo več, znati le kar roženkranc moliti in molitevске bukvice brati: treba je nam biti skozi in skozi v veri dobro vterjenim, de ne bomo od zvitih jezikov zapeljani. Lahko de bojo prišle okoljnosti, de bo treba eno ali drugo resnico prav jasno razložiti in take spise v jezero iztisih tudi zastonj med ljudi poslati, de ne bo sv. vera škode terpela: tode k temu je treba v zajemne podpore, posamezna moč ne shaja. Kar torej po samim ne zamoremo, bo srečno izpeljala družba s. križa: kakor vse to enake družbe na Dunaji in po Nemškim izpeljujejo.

To od dela, ki družbo s. križa že čaka. Pa tudi kar osnovo te družbe zadeva, bo morebiti dobro, čez eno in drugo se pomeniti.

Kakor smo v „povabi“ brali in kakor je zavolj ravno zdaj izgovorjeniga podučenja treba, se bojo udje te družbe ob nedeljah in praznikih shajali in prijazne pogovore imeli čez vse, kar je v prid s. cerkve in vere storiti treba. Ali k temu se potrebuje posebno za menj podučene dobri voditel; in mi želimo, ako bi častito vredništvo „Zgodnje Danice“ ta poklic prevzeti blagovolilo, in nam v „Zgodnji Danici“ takiga voditelja podajalo. Tedej bi nam mogla „Zgodnja Danica“ vse imenitne tudi politiške vprašanja, kolikor vero zadevajo, prav po domače razjasnovati; resnice s. vere, kterim se današnje dni posebno po deželi med ljudstvom narbolj nasprotva, razlagovati, de se bojo udje imeli pogovarjati o čem, in de prave poti nikoli zgrešili ne bojo. Po naši misli bi se utegnulo to nar boljše po tistim izgledu storiti, kakor nam ga list Dunajske katolske družbe pod nadpisam „Oesterreichischer Volksfreund“ daje. — Zato se v imenu družbe s. križa k vsim tistim duhovskim in deželskim gospodam oberujemo, ki vse te reči zastopijo in so dar pisanja od Boga prejeli, de nikar iz napčne sramožljivosti ne zakopljejo svojiga talenta,

ampak ga v tako nevarnih časih zvesto obernejo v božjo čast, v prid svojiga bližnjiga in v lastno izveličanje. Tedej na noge, verli pisateli — žetev je velika!

Nobena družba pa brez predpostavljenih in brez opravielniga reda (Geschäftsordnung) ne zamore obstati. Vprašanje je torej: kako naj bi se družba s. križa osnovala in vredvala? Kakor od drugih katoliških družb beremo, je osnova večidel ta: V enim večim mestu ima družba svoje središče (Mittelpunkt) s predsednikom cele družbe. Na njo se naslanjajo po manjših mestah osnovane podružnice, katerim so družbe po posameznih soseskah perstete. Družba v vsaki srenji (fari) oskerbuje pod svojim starasnam nar poprej svoje domače potrebe (Lokalinteressen). Skerbi postavim, za lepo izrejo otrok; si perzadeva zapušene otroke, posebno nezakonske v pobožne hiše spraviti, de se lepo zredijo in jih, kolikor zamore, podpira; dekleta med seboj in mladenči med seboj se z lepimi izgledi za s. čednost v nemajo, in se z drugimi udi pogovarjajo, kako bi se tem ali unim popačenju, ti ali uni pregrehi v fari nar ložej v okom prišlo; obiskujejo zapušene bolnike in jim strežejo; prosijo sami po hišah milošno za nje; zbirajo stare oblačila in jih popravljajo, ali tudi nove, kolikor družbini dohodki dopustijo, omišljujejo (o koliko lepo polje Bogu prijetniga dela za pobožne žene in divice!) doma po hišah udje na mlajši ljudi skerbeno gledajo, jih z lepim in krotkim podučnjem k pobožnemu zadržanju napeljujejo, jih posebno ob nedeljah in praznikih keršanski nauk, ali brati, ali kaj drugiga petrebniga učijo; včasih kako lepo andoht v cerkvi imajo; se od vsih tih reči v svojih zborih pogovarjajo; berejo ene in druge lepe novice in se v vsim podučijo, kar je v sedanjim času vediti treba. Kar potem splošne potrebe družtva zadeva, katerih nekatere smo zgorej omenili, jih središna družba sploh po družbnih novicah, tedaj per nas po „Zgodnji Danici“ oznani in njih izpeljanje podružnicam naroci, ki s posameznimi srenjami v zavezi stojijo.

Tako je drugod: tako bo moglo biti per nas. Kje bo tedaj per nas središna družba svoj sedež imela? — O Ljubljana, ti pobožno mesto, ki v sercu Slovenije ležiš, nikar ne nosi zastonj lepiga imena, de si ljuba, ljubezniva! — Ti, ki toliko pobožnih duhovnov in pobožnih in premožnih deželskih gospodov in gospá v svojim ozidji imaš, ti si od Boga lepi poklic prejela, de se na čelu družbe s. križa vstopiš, in njeno vodstvo prevzameš, de boš v resnici vernih Slovencev mati ljubljena! Prej ko prej torej v „Zgodnji Danici“ brati zelimo, de je družba s. križa v Ljubljani že osnovana in de si je svojiga predsednika že izvo-

lila. Nar bolje bi bilo, če bi bil predsednik deželskiga stanú, pa tudi nič ne dene, če je duhovskiga. — Če bi mi vsi le vsak svojo lastno pot hodili, bi nič velikiga ne opravili: vse bi razpadlo. Kakor se v sercu vse žile snidejo in s sercam v zavezi z njim enako bijejo, tako more biti Ljubljana serce te s. družbe; po njej se bojo podružnice ravnale. V katerih mestih de bi se potem po Krajnskim, Koroškim in Primorskim podružnice napravile, bo častita duhovšina poskerbela in presodila in predsednike najdla; mi Slovenci na Štajerskim bomo mende Celje za središče svoje podružnice izvolili, in koj prevdarjati začeli, kako bi se dalo to izpeljati.

Kar denarne perneske zadene, mislim, de se ne smejo kakor redna dolžnost — saj na deželi ne, udam naložiti; zato de bo vsakimu ubogimu in premožnimu perstopiti mogoče. Bistvo družbe s. križa naj bo molitev in vredjeno djanstvinu trudenje za vero ino krepost. Per perstopu naj se pa udje poprašajo, ali tudi v denarjih kaj in koliko perlagati hočejo. Tako bojo srenje podružnici oznanile, koliko od svojih dohodkov so k splošnim družtvenim potrebam perlagati v stani, podružnice pa središu, katero bo potem prerajtalo, koliko si upati sme. Drugi udje pa dajo, kadar kaj hočejo in kolikor zamorejo v srenje domačo potrebo. Ljubezen je vselej dobrotljiva in usmiljena; bo gotovo takšna tudi tu. V posebnih potrebah se bojo pa najdlji z božjo pomočjo tudi posebni pomočki.

De bi se pa družba urniši po celim Slovenskim začela, bi bilo morebiti dobro, ako bi se „povaba“ k perstopu iz 11. lista „Zg. Dan.“ in če je še kaj drugiga perstaviti treba, še posebej v več jezero iztisih po potrebi cele Slovenije natisnila, in prej ko prej po vsih farah na Slovenskim razposlala. Sicer je to veselo novico že tudi „Zgodnja Danica“ po celim Slovenskim raznesla, ali v toliko rok vender ni prišla, kakor bi bilo žeteti. Tudi je v povabi toliko lepih naukov zapopadenih, de bi bilo dobro, ako bi jih udje družbe pogosto in pogosto preberali. Ako bi ta predlog častitimu vredništvu dopadel in bi središna družba tudi te misli bila, ne dvomim, de bi se že pred popolno družbino osnovo po vsih skoñjah možje najdlji, ki bojo radi natisne potroške prevzeli; tudi jaz sim perpravljem, 12 gld., ki so po plačanju natisnih potroškov za „prijazin list“ v mojih rokah ostali in so bili že davno ti družbi namenjeni, ki smo jo že tako željno in težko perčakovali, častitimu vredništvu poslati, ter zaupam, de se zoper voljo deležnikov pregressil ne bom.

Bog bo pomagal in srečo dal, saj je Njemu v čast to delo zaceto! V Njega zaupamo, de se bo družba s. križa v kratkim po celim Slovenskim

razsnula in še to leto poslanci vsih podružnic v Ljubljani se snidli, med seboj se soznani, stanje s. cerkve in družbnih stvari iz svojih krajev si povedat in se posvetvat čez družbe splošne potrebe in opravila.

Tedaj moji duhovski bratje! ki smo od previdnosti božje za čuvaje postavljeni po visokih turnih mesta Siona — cerkve božje, de noč in dan pozorno okoli gledamo, od kod de se s. cerkvi sovražniki bližajo, in božjemu ljudstvu nevarnost oznanimo, ter ga za s. vojsko perpravimo in ga vodimo v svetim boji, — povzdignimo svoje oči in glejmo: **Sovražniki že grejo!** — so že med nami! — so že zmagali tu in tam! — Viši čuvaj Lavantinske cerkve, neutrudeni Anton Martin, so glasno zabučali v vojskno trobento in kličejo k svetimu boju! Za takim vodjem pojdemo veselo in pogumno; **Bog** in s. križ je z nami in jезero pobožnih duš nas bo na boriše spremilo! **Perzadevajmo** si brez odloga, de osnovo takih družb, vsak v svojim kraji, perpravimo in si vesele novice po „Zgodnji Danici“ oznanimo! — **O** to bo lepa vojska ino častitljiva! Ne kervavih sabel, ne gromečih topov ne homo seboj v vojsko vzeli; ampak kakor David nad Golijata pojdemo — v imenu **Gospodovim** — in zmaga bo naša!

Rasti torej urno in veselo družba s. križa! košatimu drevesu podobna, ki na bregu potoka zeleni in v hladno senco vabi popotnike trudne. **Bodi ti naša sveta slovanska lipa**, in vzemi v svojo obrambo ves slovanski rod! V tvoji sencí homo od boja trudni počivali in zmage veseli se tukaj radovali! — **O** de bi že skorej tista srečna ura peršla, de bi si vsi Slovani, kakor smo bratje po rodu, tudi kakor udje edino zveličavne Rimskokatolske cerkve pod to sveto lipo roke podali! de bi bili vsi sicer verni sinovi matere Slave, pa tudi po veri pobožni otroci matere katolske cerkve, vsikdar terdni v veri, v upanji veseli, v s. ljubezni goreči!

Kosar.

Kratki premislili

iz s. evangelija za prvo nedeljo po veliki noči. (Jan. 20, 19—31.)

Po popisvanji svetiga evangelija se je Jezus po svojim vstajenji še tisti dan petkrat perkazal, namreč narpred Magdalení, po tem unim pobožnim ženam, ki so od groba šle, na to svetimu Petru, dalje unima učencama, ki sta v Emaus šla, in zadnjič enajsterim, ki so bili v zaperti hiši zbrani. Ravno sta dva učenca perpovedvala, kako se jima je Jezus perkazal, in kako sta ga bila spoznala, preden jima je zginil spred oči, kar stopi Jezus per zaklenjenih vratih v sredo med nje. Vsi so se

prestrašili, ter so mislili, de je njegov duh; on pa jih prijazno ogovori, rekoč: „**Mir vam bodi!** Jest sim; nikar se ne bojte“. Pokazal jim je svoje rane in jim je rekel se ga dotakniti, de se prepričajo, de njegova perkazen ni zgolj duh, temuč tudi meso in kosti njegoviga praviga telesa. Učenci so se prepričali, de je res njih učenik, ki je od smerti vstal, in so se neizrečeno razveselili.

Zveličar je po svojim vstajenji imel častitljivo, razsvečeno telo, ki je bilo očem ljudi vidno ali pa nevidno, kakor je sam hotel; ni bilo zadržano zapertim vratam, ne podverženo naravnim močem, temuč kjer je hotel in kadar je hotel, se je dal viditi in slišati. Še celo jedel je per svojih učencih, de jih je tako v živo prepričal, de je res s svojim pravim telesam od smerti vstal. Zato pravi sveti Augustin: „Nepopolnoma bi bila njegova moč, ko bi ne bil mogel jedi v se vzeti; nepopolnoma bi bilo pa tudi njegovo veličastvo, ko bi bil jedi potreboval“. — Kakor je bilo Jezusovo telo pred njegovo smertjo in v smerti vsim slabostim in težavam, katerim je tudi nase telo podverženo, kakor je bilo tedej njegovo telo našimu telesu popolnoma enako; tako nam vera veselo in terdno upanje daje, de bo po vstajenji od smerti tudi naše telo Jezusovimu telesu enako, častitljivo in razsvečeno. Zato pravi sveti Pavl: „**Naš Gospod** bo naše revno telo pre naredil, de ga bo svojimu častitljivimu telesu enakiga sturil.“

Jezus je pokazal svojim učencam svoje prebodene roke in noge in svojo presunjeno stran. Te svete rane je vzel s seboj iz groba, in jih je hotel tudi v nebesa s seboj nesti. Obderžal je te rane v znamenje, de je s svojo smertjo na križi hudíca in greh premagal in kraljestvo hudobe razdjál. Učencam njegovim so bile te rane nar bolj očitno spričevanje, de je res od smerti vstal, in sicer z ravno tistim telesam, s katerim je terpel in umerl. Vsim vernim so svete rane Jezusove trošt in tolažba v terpljenji in podpora upanja večniga zveličanja. „Prejete rane je hotel v nebesa s seboj vzeti“, pravi s. Ambrož, „de bi Bogu Očetu plačilo našiga rešenja pokazal“. „Petere Kristusove rane“, pravi ravno ta svetnik, „so ravno toliko ust, ktere v Boga za gnado in milost kličejo“.

Ko je bil Jezus svoje učence prepričal, de je res od smerti vstal, jim je vnovič rekel: „**Mir vam bodi**“. S temi besedami so se Judje pozdravljali. Ali iz ust Jezusovih, posebno zdaj, ko je bil od smerti vstal, te besede niso bile zgolj pozdravljenje, temuč oznanilo in podeljenje praviga miru; iz njegove smerti na križi namreč izvira pravi sveti mir med grešnim svetam in med božjo pravico; per smerti Jezusovi se je spolnilo staro prerokvanje: „pravica in mir sta se kušnila“.

to je: božji pravici je bilo za grehe celiga sveta zadosteno, in prijaznost in mir z Bogom in človekam sta bila vstavljena. Sveti Krizostom pravi: „Potem, ko je bil Zveličar vso žalost pokončal, je imenoval sadove svoje smerti na križi, ti pa so: mir. Hoče reči: ker so vsi nasprotljeji odpravljeni, sim častito zmago dosegel, in vse v popolnoma stan postavil“. — Tega miru pa Jezus ni le svojim učencam oznanil in dodelil, temuč celimu svetu. Zato „je vanje dihnil in rekel: Sprejmite svetiga Duha. Kterim bote grehe odpustili, so jim odpušeni; in kterim jih bote zadržali, so jim zadržani“. Kakor je Bog per stvarjenji v Adamovo telo dihnil, in ga tako v perviga človeka z duham oživil, tako je tukej Jezus Odrašenič dihnil v svoje učence, in z njimi v ves človeški rod, kterimu je zdaj po duši mertvemu novo življenje dal. Zato se po pravici odrašenje sveta imenuje novo stvarjenje. — Tako oživljenim in z nebeškim miram navdanim aposteljnam je dal Zveličar zapoved in oblast iti po celim svetu oznanovat in delit nebeški mir, in spokornim grešnikom grehe odpušat. Tako se razlegajo te vsele besede Jezusove: „Mir vam bodi“ iz ust njegovih namestnikov po celi katolski cerkvi, po vesoljnem svetu, kjerkoli se grešnikom grehi odpušajo, in se jim tako pravi, nebeški mir v njih spokorne serca obilno vliwa.

Aposteljna Tomaža ni bilo zraven, ko se je bil Jezus učencam vsim vkup perkazal; vsi aposteljni so ga toraj že vidili še tisti dan, le Tomaž ga ni vidil. Kako je to, de njemu ta sreča ni bila dana? On je bil preveč v Jezusovo smert zamišljen; on je le menil, de je Jezus, kakor je pred govoril, k svojimu Očetu nazaj šel, in de ga več ne bodo vidili. V teh svojih mislih ni hotel verjeti ženam, de bi ga bile vidile, ne drugim aposteljnam, de bi se bil res perkazal, ampak djal je: „Dokler ne bom vidil znamenj žebljev na njegovih rokah, in svojiga persta v rano žebljev, in svoje roke v njegovo stran ne položim, ne verujem“. V tej svoji klavernosti je želel le sam biti, in še drušine družih učencov se je ogibal. Pa ravno to, pravijo cerkveni učenički, de ni v družbi aposteljnov hotel biti, ga je delalo še bolj neverniga, in pa tudi toliko bolj nevredniga Jezusa viditi. Še le čez osem dni, ki je bil Tomaž spet v družbo učencov prišel, se ga je Zveličar usmilil, se je z drugimi vred tudi njemu perkazal, in ga ljubeznivo njegove nejevere ozdravil.

Pač res je to, de kolikor kristjan družbo poboznih kristjanov, posebno pa očitno službo božjo v cerkvi bolj zapuša, toliko bolj začčenja pešati njegova vera, in toliko bolj nevreden postaja z božjo milostjo obiskovan in z lučjo božje gnade razsvetljevan biti. Ali niso tisti, kteri nar lepsi

verne resnice in nar svetejši nauke zametujejo, ravno tisti, ktere nar bolj po redkim, in le kratek čas v cerkvi vidimo? — Pač je tudi nam treba Jezusa prositi, de bi nam v naši slabi veri naproti peršel, kakor Tomažu, de bi peršel skoz zaperte duri našiga serca, poterdil in oživil našo vero in naše duše s svojim nebeškim miram napolnil.

Potočnik.

Zakonski zadržki.

Spisal Peter Hieinger.

(Konec.)

15. Kdo ima oblast od zakonskih zadržkov odvezati ali dispensirati.

Kdor ima oblast zakonske zadržke postaviti, ta tudi zamore od njih odvezati, ako so pravični uzroki na mestu, in so sploh tudi zadržki taki, de se od njih brez nevarnosti za vero in svetost odjenjati zamore. Ker ima cerkev oblast, postave v zakonskih rečeh dajati, zatorej gre tudi nji odveze ali dispenze deliti; nji je namreč rečeno: „Kar bote na zemlji zavezali, bo tudi v nebesih zavezano, in kar bote na zemlji odvezali, bo tudi v nebesih odvezano“. Kolikor sicer pa deželska oblast v deželskih zadevah zadržkov postavi, je per nji za prijenjanje prašati: deželski oblastnički vender, ako resnično katolski hočejo biti, ne smejo cerkvi v zakonskih rečeh nasprotvati, tudi ne v njene pravice segati, de bi oni tam hotli odvezovati, kjer le cerkev odvezati zamore.

V tem, kar odvezo od kaciga zakonskiga zadržka tice, je pred drugim opomniti, de v nekterih zadevah se nikdar ne more dati, to je v tistih zadržkih, ki iz božje ali naturne postave izvirajo; sem je šteti zakonska zaveza še obstoječa, telesna nezmožnost, sorodovinstvo v ravni verstvi, raznost vere med keršeniki in nekeršeniki; dalje se tudi ne dispencira v prav bližnji sorodovini stranske verste, kakor med bratni in sestrami, v prav bližnji svakšini, kakor med očmi, mačchami in pasterki; sploh dalje, kolikor bližneje koleno je v sorodovini ali svakšini, toliko težji je odveza. Kolikor dalje je pa odveza mogoča, se vender le iz važnih in resničnih uzrokov dodeliti sme, kakor Tridentinski zbor v 24. seji 5. poglavji in 25. seji 8. poglavji zapoveduje. Posebno se per dispencih gleda na očitin prid za cerkev ali človeško družbo, na očitno pohujšanje, manj na prid posameznih oseb, in zopet več na nevarnost za dušno zveličanje, kakor na kak časin zleg. Če se per dispencih kaj v denarjih dati mora, to ni kakor plačilo za prijenjanje zadržka, temuč le kakor neko dobro delo, neka milošina v namestilo za to, kar človek une postave na tanko ne izpolni (kakor se med drugim post na-

mesti z molitvo in almozno). Tudi se tisti denarji, ki za dispense pridejo, ne obernejo drugam, kakor za cerkvene potrebe, zlasti za misijone.

Odveze ali dispense od razdiravnih zadržkov sploh Rimski papež deli; in sicer, če so očitni, se dobe po Datarii, to je kancelii za dari in gnade; če so pa skrivni, po Penitenciarii, to je višim spovedništvu, s perkritim imenam. Za nekatere razdiravne zadržke sicer škofje od časa oblast dobé odvezati, postavim v tretjim in četertim kolenu sorodovinstva in svaksine, ali tudi v drugim, če se zadržik še le po sklenjenim zakonu izvê; dalje v okolišinah, kjer ni lahko do papeža s pismi dojtii, ali ko kateri zakon ni lahko več razdreti zavoljo pohujšanja, in so zadržki le skrivni in še le po poroki spoznani. Odvezo od zaviravnih zadržkov sploh škofje zamorejo dodeliti; vender per obljudi čistosti ali papeževe prepovedi so si papeži oblast perhranili, in per zarokah, cerkvenih oklicih, namešanih zakonih škofje z njih dovoljenjem odvezujejo. Tudi per škofii se odveza dobi očitno ali skrivno, kakor je zadržik očitin ali skrit.

Sedajnji obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun.

(Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

7. Moravsko ali Marsko (mejno grofištvo).

V boji per Beli gori, od ktere je bilo že v poprejšnjih listih govorjeno, 8. Listopada 1620 so se moravski Luterani pod vojvodi Šlik in Turn terdo deržali, so bili pa tudi skorej vsi posekani: 21. Prosenca 1621 so pa že ponižen odbor k Ferdinandu II. poslali, ga prosit za zamero, ter so se zgovarjali, de so bili od Čehov persiljeni se za Friderika Pfalskiga bojevati. Ferdinand II. je bil njim odpustil, samo 24 pervim puntarjem je bilo premoženje vzeto (konfiscirano) in ti so mogli potlej ali na ptujim ali v ječah svojo nepokorsino nekaj časa čutiti. Vsa dežela pa je mogla 120.000 tolarjev za kazen plačati.

Nekteri Moravški Luterani so zdaj iz dežele šli, veči del pa jih je bilo doma ostalo, in so se h katolški veri povernili, kakor je Ferdinand II. želil. V tridesetletni vojski so bili Moravci priliko najdlji, od svoje zvestobe do katolške vere in do cesarja prav živo pričevanje dati. Leonard Torsterson, veliki general luterskih Švedov, je bil 5. Sušca 1645 per Jankovi na Českim armado cesarja Ferdinanda III. popolnoma udaril, in kar ni bilo od avstrianskih vojakov pobitih ali vjetih, se je razkropilo na vse kraje. Torsterson je pergromel potlej do Dunaja in se od tod vernil na Moravsko, kjer je mesto Berno oblegel. Tu je komandiral cesarski ge-

neral Desuš (De Souches); študenti Jezuitovskega kolegia so se zvezali z Bernškimi mestnjani (purgarji); vse, kar je moglo v mestu orožje nositi, se je branilo vitežko zoper Švede, in ti so bili permorani od mesta proč iti, potem ko so ga 16 tednov zastonj stiskali.

8. Šlezia (vojvodstvo.)

Avstrianska Šlezia obseže 2 kresiji: Opavsko in Tešensko, in ima do 480.000 prebivavcov, kterih bo do 60.000 Luteranov in nekaj Kalvincov: Judov bo kacih 2000. Šlezjaki so veči del Nemei, sosebno v Opavski kresii, manjši del je Slovanov in sicer poljskiga narečja. Tim, ki so bolj v ravnini, pravijo vodni Poljaki, hribovci imajo imé Gorali in so zlo ubožni, zraven pa veliki prijatli žganiga vina (vodke). Razun nekterih Opavskih krajev, ki so v Olomuško nadškofijo peršteti, so katolški Šlezjaki v Brezlavsko škofijo na Pruskim perpisani. Ta ima tu 12 tehantij, 58 fará, 28 podfar in 1 podfarno kaplanijo; v mestu a) Frídek s 3600 ljudi je škofijski generalvikarjat za avstriansko Šlezio.

Dalje imenujemo v Šlezii: b) Opava (Troppau), prijazno mesto z 11.700 ljudi. Prav lepa je tukaj cerkev prečiste D. Marije križanskih vitezov. Tudi cerkev nekdanjih Jezuitov je hvale vredna: v njih kloštru imajo zdaj Opavčani svoje očitne zборе (conventus publicos). c) Karnov (Jägerndorf), mesto s 4900 ljudi, ima lepo farno cerkev, ktero dva 28 sežnjev in 2 čevlja visoka turna lepšata; na verh hriba (Burgberg), pod kterim to mesto leži, je krasna cerkev. d) Tiesin (Teschen) šteje do 6800 prebivavcov. Tu so 4 katolške cerkve, med kterimi je farna prav lepa. Še imenitniši in prav velika je v Tiesinu cerkev Luteranov, kteri imajo v tim mestu tudi lastne latinske šole. e) Bielec s 5250 ljudi je pglavitni kraj velike grašine kneza Sulkovskita: tudi prebiva veliki pastor (Superintendent) šlezkih Luteranov v tim mestu.

V Šlezio so se bili že v 6. stoletji Slovani vselili in bili poljskim vladarjem pokorni. Eden iz med tih, Miecislav po imenu, se je bil z Dobravko, hčerjo českiga vojvoda Boleslava oženil, in ginjen od pogovarjanja in prošnje te svoje žene se je dal l. 965 kerstiti. Misijonarji, ki jih je bil iz Moravskiga poklical, so zdaj po Šlezii sv. evangeli pridigovali, in že l. 966 se je malikovavstvo moglo veri Jezusa Kristusa umakniti. Od perviga so prebivali šlezki škofje v Šmogravi na Poljski meji, potlej v Pičnu, od l. 1052 pa v Brezlavi. Poljski kralj Boleslav III. je bil l. 1138 svojo državo v 4 dele razdrobil, in tako je bila Šlezia dobila lastne gospodarje, kteri so svojo dedino zopet med svoje mlajše delili, kar je storilo, de je bilo

vstalo v Šlezii veliko deželnih gospodarjev, kateri so Poljske kralje za svoje prednike imeli. V letu 1327 je poljski kralj Kazimir III. vse pravice do Šlezije Českim kraljem prepustil, in odslej so bili ti viksi predniki Šlezkih vojvodov in knezov, katerih zadnji je l. 1675 umrl.

Ob času, ko se je bila jela Lutrova kriva vera na Nemškim glasiti, so je Šlezki knezi eden za drugim na se jemali in katolsko per svojih podložnih zatirali. V l. 1533 je bil Brandenburški mejni grof Šlezka knežtva Opeln in Ratibor v zastavo dobil: obljubil je bil sicer ljudem njih verske reči per miru pustiti, ali tebi nič, meni nič je iskal Luteranstvo bers na noge spraviti. Duhovšina je bila od njega zaničevana, pridigovanje in spovedovanje ji je prepovedal, v cerkvah in kloštrih kor zaperl. Liegniški vojvod Friderik II. je bil vpeljal v mestu Liegnic visoke šole, čez ktere je le luteranske učenike postavil; katolska vera je že hotla Šlezii slovo dati, kar jo je bil Bog na posebno vižo ohranil, namreč po razperti nje sovražnikov. Kakor vidimo dan donasnji per izobraženih protestantih skorej toliko ver kolikor glav, tako so se že ob času Lutra Šlezki Luterani ločili v Švenkfeldjane, Pikandite in Prekerševavce (Wiedertäufer), ki so se med seboj tako klali, de so mogle Liegniške šole jenjati. — Ko je bil Ferdinand II. vladarstvo nastopil je pol Šlezije bilo luteranske vere; Šlezki Luterani so kakor Moravski puntarskim Čeham pomagali v njih bojevanji zoper Ferdinanda II. Ta je tedaj, kakor na Českim in Moravskim tudi v Šlezii odpad od katolske vere za poglaviten vzrok tolike nepokorsine spoznal, in si perzadeval svoje nekatolske podložne zopet katolski cerkvi perdobiti. Poklicani so bili v Šlezio Jezuiti in jim so bile posebno šole zročene, nekatolčanam je bilo na voljo pušeno, ali h katolski veri se poverniti, ali pa to svoje prodati in iz dežele iti. In k takim poveljem so bili luterski Šlezjaki Ferdinanda II. persilili, ker so z nar hujšim sovražnikom katolske vere, t. j. z že večkrat imenovanim grofam Mansfeldam in z Danci deržali.

Liegniški vojvod Juri se je bil oženil z Barbaro, hčerjo Brandenburškiga kurfiršta Joahima II., in tiga sin Janez s Sofio sestro Liegniškiga vojvoda Jurja II.: per ti priliki (l. 1537) ste bile Brandenburška in Liegniška hiša med seboj se pogodile, de bo deržava ene hiše ti drugi v oblast peršla, če kdaj ktera tih dveh hiš brez mlajšev umerje. Cesar Ferdinand I. je bil to pogojo l. 1546 zaverigel, ker je bil Juri II. njegov vazal, in ni imel pravice svoje deržave drugim kakor le svojim telesnim jerbam prepušati. Zategavoljo je bila

vsa Šlezia v l. 1675, ko je bil zadnji vojvod Juri Wilhelm umerl, ne Brandenburškimu kurfirštu Frideriku Wilhelmu III., ampak Českimu kralju in rimsko-nemškemu cesarju Leopoldu I. v last peršla, kateri je tudi mirno čez Šlezio gospodaril, ravno tako tudi njegova sinova Jožef I. in Karl VI. Ali zdaj se je za Šlezio velika sprememba zgodila; cesar Karl VI. je umerl l. 1740, njegova slavna hei Ma ija Terezija je pojerbala po pravici vse dežele po svojim očetu. Obljubili se bili Karelmu VI. soseskini kralji in kurfiršti, de bojo njegovo heer Marijo Terezijo pustili v mirnim posestvi nje dedine. Brandenburški kurfiršt in pruski kralj Friderik II. je bil verh tiga še posebno dolžan Marijo Terezijo v posestvi očetove dedine per miru pustiti, zakaj Friderika II. je bil že njegov sirov oče, kralj Friderik Wilhelm I. zavoljo neke nepokorsine k smerti obsodil, in le Marije Terezije oče je bil po svojim poslancu Seckendorfu Friderika Wilhelma pogovoril, de je bilo Frideriku II. perzaneseeno.

Ali Friderik II. tega ni porajtal. V Malotravnu 1740 je nastopil Prusko vladarstvo, njegov oče mu je bil zapustil 8 milijonov in 700.000 tolarjev, 80.000 dobro izurjenih vojakov in majhno kraljestvo z 2 milijonama in 240.000 ljudi. De bi to svoje majhno kraljestvo torej pomnožil, je že v Grudnu 1740 avstriansko Šlezio s svojo armado napadel, in to svoje krivično delo s tim lepšati iskal, ker je bila v imenovani pogoji l. 1537 Šlezia njegovim prednikom obljubljena. Marija Terezija se je po pravici zavzela nad takim ropam, ali zastonj so bile njenje hude 3 vojske (1740—1742, 1744—1745 in 1757—1763) z Friderikom II.; lepa Šlezia, ki ima zdaj do 3 milijone ljudi, je ostala Frideriku II. in Marija Terezija je mogla le z dvema kosčikama (Opavsko in Tešensko kresijo) Šlezije za ljubo vzeti. (Glej slov. cerkv. časop., str. 79, Nr. 10 od 2. Kimovca 1848).

(Dalje sledi.)

Izreki sv. Nila opata od molitve.

VII.

Kakor ne more teči, kdor je zvezan, tako duh, ki je razmišljenju vdan, kraja duhovne molitve dosegel ne bo: sum misli ga namreč semtertje zaganja, tako de terdniga stališa najti ne more.

Ako bi se ti hotlo dozdevati, de bi ti ne bilo potreba solz zavolj grehov v tvoji molitvi, pa pomisli, kako dolgo de si od Boga odločen bil, ko bi bil mogel zmiraj z njim sklenjen biti, in gotovo se boš britko razjokal.

Moli krotko ino mirno, in poji pametno in soglasno, in boš ko mlada postojna, ki jo peruta kviško vzdignejo.

Ako še nisi prejel duha molitve, prosi stano vitno, in prejel ga boš.

Povabilo škofov na Dunaj.

Avstrijski škofje so od visociga ministerstva v tretjo nedeljo po veliki noči na Dunaj povabljeni, de bojo zedinjeni zadevo cerkve k deržavi vravnali, ter se zavolj mnogih cerkvenih reči posvetovali. Slišati je, de se bojo naš visoko prečastitljivi knezoškof perhodnji pondeljik teden tje podali.